HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

(א) והאמר רב יצחק בר׳ יוסף אמר רבי יוחנן רבי ורבי יהודה בן רועץ וב״ש ור״ש ור״ע כולהו סבירי להו יש אם למקרא היינו דקאמר להו ועוד אמר רב פפא מאן דשדא פיסא לדיקלא ואתר תמרי ואזול תמרי וקטול באנו למחלוקת דרבי [א]ורבנן פשיטא מהו דתימא ככח כחו דמי קמ״ל אלא כח כחו לרבי היכי משכחת לה כגון דשדא פיסא ומחיה לגרמא ואזיל גרמא ומחיה לכבאסא ואתר תמרי ואזול תמרי וקטול: **מתני׳** [ג]הזורק אבן לרה״ר והרג ה״ז גולה ר״א בן יעקב אומר אם מכשיצאתה האבן מידו הוציא הלה את ראשו וקבלה ה״ז פטור זרק את האבן לחצרו והרג °[ב]אם יש רשות לניזק ליכנס לשם גולה ואם לאו אינו גולה שנאמר [1]ואשר יבא את רעהו ביער °מה היער רשות לניזק ולמזיק ליכנס לשם אף כל רשות לניזק ולמזיק להכנס לשם יצא חצר בעל הבית שאין רשות לניזק [ג](ולמזיק) ליכנס לשם אבא שאול אומר מה חטבת עצים רשות [ד]אף כל רשות יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח ב״ד: **גמ׳** [ג]לרה״ר מזיד הוא [ה]אמר רב שמואל בר יצחק בסותר את כותלו איבעי ליה לעיוני בסותר את כותלו [ד]בלילה נמי איבעי ליה לעיוני [ה]בסותר את כותלו לאשפה האי אשפה ה״ד אי שכיחי בה רבים [י]פושע הוא אי לא שכיחי בה רבים [ז]אנוס הוא א״ר פפא [ח]לא צריכא אלא לאשפה העשויה ליפנות בה בלילה ואין עשויה ליפנות בה ביום ואיכא דמקרי ויתיב פושע לא הוי דהא אינה עשויה ליפנות בה ביום אונס נמי לא הוי דהא איכא דמקרי ויתיב: רבי אליעזר בן יעקב אומר וכו׳: [י]ת״ר [1]ומצא פרט לממציא את עצמו [ט]מכאן אמר רבי אליעזר בן יעקב אם משיצתה האבן מידו הוציא הלה את ראשו וקבלה פטור למימרא דמצא מעיקרא משמע ורמינהי [2]ומצא [י]פרט למצוי [י]שלא ימכור ברחוק ויגאול בקרוב ברעה ויגאול ביפה אמר רבא (א) °הכא מענייניה דקרא והתם מענייניה דקרא ומצא דומיא [2]דוהשיגה ידו מה השיגה ידו מהשתא אף מצא נמי מהשתא הכא מענייניה דקרא ומצא דומיא דיער מה יער מידי דאיתיה מעיקרא אף ומצא נמי מידי דאיתיה מעיקרא: הזורק את האבן וכו׳: א״ל ההוא מרבנן לרבא ממאי דמחטבת עצים דרשות דלמא מחטבת עצים דסוכה ומחטבת עצים דמערכה ואפ״ה אמר רחמנא ליגלי א״ל כיון דאם מצא חטוב [פ](אינו חוטב) לאו מצוה השתא נמי לאו מצוה איתיביה רבינא לרבא [כ]יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח ב״ד לימא כיון דאילו גמיר לאו מצוה השתא נמי לאו מצוה התם אע״ג דגמיר מצוה דכתיב [3]יסר בנך ויניחך ויתן מעדנים לנפשך [ט]הדר אמר רבא לאו מילתא היא דאמרי [1]ואשר יבא את רעהו ביער [י](מה יער) דאי בעי עייל ואי בעי לא עייל ואי סלקא דעתך מצוה מי סגיא דלא עייל אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא כל היכא דכתיב אשר דאי בעי הוא אלא מעתה [4]ואיש אשר יטמא ולא יתחטא אי בעי מיטמא אי בעי לא מיטמא מת מצוה דלא סגי דלא מיטמא הכי נמי דפטור שאני התם דאמר קרא

טמא

הא דרב יצחק בר׳ יוסף בסנהדרין בשמעתא קמייתא (דף ז.): **היינו.** דקא הדר רבי ואמר ועוד למילפיה בגזירה שוה: **פיסא.** רגב גוש עפר כלישני״א בלע״ז: **ואתר תמרי.** והשיר תמרים: **באנו למחלוקת.** דהיינו דומיא דמן העץ המתבקע: **מהו דתימא.** הא לרבי ככח כחו דמי ופטור שהרגב היה כח ראשון ונשירת התמרים היה כח שני קמ״ל שהרגב כגרזן והתמרים כקיסם הניתז: **לגרמא.** הוא עץ החריות שהתמרים תלוין אצלו: **ומחיה לכובסא.** הוא אשכול התמרים המקובצים יחד: **מתני׳ ר״א בן יעקב.** מפרש טעמא בגמרא: **האב המכה את בנו.** להטותו לדרך (ב) אחרת: **ושליח ב״ד.** המלקה ארבעים לחייב מלקות: **גמ׳ ליפנות בה.** בני אדם לנקביהם: **ואיכא דמיקרי ויתיב.** ליפנות ביום: **ומצא.** משמע שהוא שם ומצאו נשירת נשל הברזל: **פרט לממציא עצמו.** אחרי כן הוציא הלה את ראשו מן החלון וקיבל האבן במצחו: **ומצא פרט למצוי.** במוכר שדה אחוזתו (ז) (וכא לגואלו) כתיב והשיגה ידו ומצא פרט למצוי (ג) אם היתה גאולה זו מצויה בידו כשמכרה אין כופין את הלוקח להחזירה לו ליפדות: **השתא נמי.** כי לא מצא חטובה אין החטבה מצוה אלא עשיית הסוכה: **לאו מצוה.** להכותו: **לאו מילתא היא דאמרי.** ראיה טובה מזו היה לי להשיבו מן המקרא עצמו דלאו בחטבה דמצוה איירי: **דאי בעי מיטמא אי בעי לא מיטמא.** אותו חייב לך הכתוב כרת אם נכנס למקדש בטומאה זו: **ה״נ דפטור.** מכרת:

לרבות

היינו דקאמר להו ועוד. פירוש משמע דמעיקרא ה״א טעמא משום אם למסורת ובתר הכי קאמר ועוד כלומר אע״ג דס״ל שאם למקרא מ״מ הכא איכא למשמע מגזירה שוה ותימה דמעיקרא נמי לא תלי טעמא במסורת אלא משום דלא כתיב מעצו ואמר ה״ר יוסף בכור שור דהיא היא וה״ק וכי נאמר ונשל הברזל מעצו דאי (ד) כתיב כן אז הוי מיושב לומר יש אם למקרא לקרות ונשל כדקרי וכדאמרי רבנן והלא לא נאמר אלא מן העץ וא״כ אין לשון המקרא דקרינן ונשל מיושב על זה אלא ודאי מן העץ מוכיח דיש אם למסורת שהוא ונישל כמו והשיל וזה הלשון מיושב על מן העץ דמן העץ המתבקע (ה) והשתא ניחא הא דקאמר ועוד וכן (ל) פירש בסנהדרין גבי יראה יראה דמשמע שפיר (מ) מן המסורת דהיינו יראה משום דפשטיה דקרא משמע דכתיב בתריה את פני האדון וגו׳ א״כ משמע יראה זכורך פני האדון והיינו לפי המסורת אבל לפי המקרא דקרינן יראה הל״ל לפני האדון:

מהו דתימא ככח כחו דמי. ולא דמי לעץ המתבקע דהתם נגע במה שבידו בשעת התזת העץ אבל הכא שכבר יצא מידו בשעת התזת תמרים דמי שפיר לכח כחו אימא לא ליחייב קמ״ל:

לא צריכא אלא כו׳. פירוש דמהשתא לא צריך לאוקומא בסותר דהוא הדין בזורק ממש:

באשפה העשויה וכו׳. והשתא מיירי ביום ובזורק לאשפה ולא בסותר כותלו וא״ת ולינקוט באינה עשויה ליפנות כלל (ו) וגם בלילה איכא דמקרי ויתיב וכדקאמר השתא וי״ל דא״כ אנוס הוא דלית ליה לאסוקי אדעתיה הוא דמקרי ויתיב כיון שאינה עשויה ליפנות כלל אבל השתא (ז) בעשויה ליפנות בלילה אית ליה לאסוקי גם ביום הוא דמקרי ויתיב: **אף** ע״ג דגמיר מצוה קא עביד כו׳. וא״ת מ״מ קשה משליח ב״ד דכיון דאילו לקה כבר לאו מצוה קא עביד וכו׳ וי״ל דמ״מ איכא מצוה מתחילה מה שאין כן בחטיבת עצים דסוכה (ח) ואם מצאן חטובות לא היה שם חטיבת מצוה מעולם שהרי לא נחטבו לכך וליכא למימר נמי כיון דאילו לא חטא לאו מצוה היא וכו׳ דההיא לאו שליח ב״ד מיקרי ולא דמי לרבו ואביו דלעולם שמו (ט) זה על בנו וזה על תלמידו: **בלא** איבה פרט לשונא. (לעיל) תימה אמאי איצטריך האי קרא תיפוק ליה דכתיב במשנה תורה והוא לא שונא (י) וצ״ע ושמא י״ל דבמשנה תורה נחזרת ונשנית בשביל דבר שנתחדש מיער והרבה פרשיות יש בענין זה במשנה תורה אבל לא קשה מולא אויב לו דבאלה מסעי דההוא איצטריך למימר אפילו (כ) לא אויב לו [לעדים ולדיינים] כדאמרי׳ בסנהדרין (דף כט.) (נ) (במשנה תורה כתיב נמי כי לא שונא הוא לו (ל) משום פרשה שנשית) כך נראה למשי״ח:

טמא

עין משפט נר מצוה

יב א מיי׳ פ״ו מהלכות רוצח הלכה טו סמג עשין עה:

יג ב מיי׳ שם הל׳ יא:

יד ג ד מיי׳ שם הלכה ו:

טו ה ו ז מיי׳ שם הל׳ ז:

טז ח מיי׳ שם הלכה ח:

יז ט מיי׳ שם הל׳ ט [ופ״א מהל׳ חובל הל׳ י״ט]:

יח י מיי׳ פי״א מהל׳ שמיטין הלכה יז סמג לאוין ערה:

יט כ מיי׳ פ״ה מהלכות רוצח הלכה ה ו סמג עשין עה:

◆

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ הכא מענייניה דקרא. נ״ב עיין בסנהדרין דף פא בתוס׳: (ב) רש״י ד״ה האב וכו׳ לדרך האמת הס״ד: (ג) ד״ה ומצא פרט וכו׳ פרט למצוי לפדות אם היתה וכו׳ להחזירה לו הס״ד: (ד) תוס׳ ד״ה היינו וכו׳ דאי הוה כתיב כן אז: (ה) בא״ד המתבקע קאמר והשתא ניחא וכו׳ למשמע שפיר דיש אם למסורת דהיינו יְרָאֶה משום דפשטיה דקרא משמע הכי דכתיב וכו׳ משמע יְרָאֶה זכורך את פני האדון וכו׳ לפי המקרא דקרינן יֵרָאֶה הל״ל: (ו) ד״ה לאשפה וכו׳ ליפנות כלל גם בלילה ואיכא למקרי: (ז) בא״ד אבל השתא דעשויה: (ח) ד״ה אע״ג דגמיר וכו׳ דאם מצאן: (ט) בא״ד שמו עליו זה על בנו: (י) ד״ה בלא איבה וכו׳ לא שונא לו וצ״ע וכו׳ שנתחדש בה מיער: (כ) בא״ד איצטריך למימר אפילו ולא אויב לו דבמשנה תורה כתיב נמי כי לא שונא הוא לו משום פרשה שנשית כצ״ל. ועל תיבות אפילו ולא אויב לו נ״ב פי׳ שונא גרע מאויב ואי לאו קרא הוה אמינא שונא דוקא אינו גולה איצטריך ולא אויב לו לאורויי דאף אינו אויב לו הלכך גולה אבל אויב אינו גולה ואין להקשות השתא דכתיב ולא אויב לו למה לי בלא איבה השתא אויב אינו גולה כל שכן שונא די״ל [והשאר חסר]: (ל) בא״ד משום פרשה שנשית. נ״ב פי׳ תרתי קראי כתובי במ״ת לא שונא לו ולא אצטריכו אלא משום פרשה שנשית [והשאר חסר]:

◆

רבינו חננאל (המשך)

השתא איזדמן ליה דומיא דהשיגה ידו: הזורק אבן לחצרו והרג אם יש רשות לניזק ליכנס לשם גולה כו׳. אבא שאול אומר מה חטבת עצים רשות אף כל רשות יצא האב המכה בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח ב״ד. ומקשו עליה וממאי דהאי דכתב לחטוב עצים דרשות הן דלמא חטבת עצים למערכה או עצים לעשות סוכה דאינון מצוה ואפילו הכי גולה.

מסורת הש״ס

א) סנהדרין ד., ב) ב״ק לב:, ג) רש״א מ״ז, ד) בסה״מ ל״ג אף כל רשות, ה) ב״ק לב:, ו) שם לג., ז) ערכין ל:, ח) רש״א מ״ז, ט) [שבת סג: וש״נ], י) רש״א מ״ז, כ) רש״א מ״ז, ל) רש״א בפר״ק, מ) רש״א נמי, נ) רש״א מ״ז,

◆

תורה אור השלם

1. וַאֲשֶׁר יָבֹא אֶת רֵעֵהוּ בַיַּעַר לַחְטֹב עֵצִים וְנִדְּחָה יָדוֹ בַגַּרְזֶן לִכְרֹת הָעֵץ וְנָשַׁל הַבַּרְזֶל מִן הָעֵץ וּמָצָא אֶת רֵעֵהוּ וָמֵת הוּא יָנוּס אֶל אַחַת הֶעָרִים הָאֵלֶּה וָחָי: דברים יט ה

2. וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה לּוֹ גֹּאֵל וְהִשִּׂיגָה יָדוֹ וּמָצָא כְּדֵי גְאֻלָּתוֹ: ויקרא כה כו

3. יַסֵּר בִּנְךָ וִינִיחֶךָ וְיִתֵּן מַעֲדַנִּים לְנַפְשֶׁךָ: משלי כט יז

4. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי אֶת מִקְדַּשׁ יְיָ טִמֵּא מֵי נִדָּה לֹא זֹרַק עָלָיו טָמֵא הוּא: במדבר יט כ

◆

גליון הש״ס

מתני׳ אם יש רשות לניזק. עי׳ ב״ק דף לב ע״ב תוד״ה דלא סגי: **שם מה היער.** לעיל ז ע״ב: **גמ׳ הכא מענייניה.** עי׳ סוטה דף מה ע״א:

◆

לעזי רש״י

כלישני״א [בלישט״א]

גוש אדמה.

◆

מוסף רש״י

ומצא. ומצא את רעהו ומת, שהיה חבירו מצוי שם בשעה שהריס זה הגרזן חייב גלות, פרט לממציא את עצמו. דפטור זה מגלות (ערכין ל:). **שלא ימכור ברחוק.** לא ימכור שדה רחוקה שיש לו כדי לגאול זו שהיא קרובה לו (שם ל.). **מה השיגה ידו מהשתא.** דודאי מעיקרא כשמכרה לא היתה ידו משגת, כדכתיב כי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו (שם ל:).

◆

רבינו חננאל

יש אם למקרא סבירא ליה. אמר לך כתב למעלה לחטוב עצים וכתב למטה ונשל הברזל מן העץ מה העצים הכתובים למעלה העצים המתבקעין הן אף עץ הכתוב למטה מן העץ המתבקע. וחכ״א גולה מאי טעמא ונשל כתיב מכל מקום (א) אמר רב פפא האי דשדא פיסא. פי׳ טיט שיבש ונעשה כאבן לדיקלא ואתר תמרי ואזול תמרי וקטול לרבי דמחייב בהתזת בקעת חייב דתמרי במקום בקעת עומדין לרבנן כח כחו הוא ופטור. אלא לרבי כח כחו היכי הוי. כגון דשדא פיסא ומחייה לגדמא (ב) ואזל גדמא ומחייה לכבסא פירוש סנסני (של) תמרים (ג) ואתר תמרי אזול תמרי וקטול היינו כח כחו ופטור: הזורק אבן ברשות הרבים והרג הא ודאי מזיד הוא והאי דתנן גולה אוקימנא בסותר את כותלו. ירושלמי כגון שהיה כותלו גוהה והיה סותרו לאשפה העשויה להיפנות בה בלילה ואינה עשויה להיפנות בה ביום ואיכא דמיקרי יתיב ומיפנה בה פושע לא הוי דהא אינה עשויה להיפנות בה ביום אנוס נמי לא הוי דהא איכא דמיקרי ויתיב לפיכך גולה. ת״ר ומצא את רעהו פרט לממציא את עצמו מיכן א״ר אליעזר בן יעקב אם משיצאת האבן מידו הוציא הלה את ראשו וקיבלה פטור. ואסיק׳. האי ומצא מידי דהוה מעיקרא משמע דומיא דיער והאי דכתב ומצא כדי גאולתו מידי דלא הוה מעיקרא אלא ודחי רבא כיון דאי מצא עצים חטובים למערכה ולסוכה [אינו חוטב] חטבת עצים דהשתא לאו מצוה היא. ואקשינן עליה אי הכי הני נמי האב לבנו והרב לתלמידו כיון דאילו גמירי לאו מצוה קא עביד בהכאתן אף בדלא גמירי אינה מצוה. ופרקינן הני אע״ג דגמירי מצוה קא עביד דכתב יסר בנך ויניחך וגו׳. והדר אמר רבא לאו מילתא היא דאמרי דאפילו חטבת מצוה היא ומשום דאי מצא חטובין לאו מצוה היא למחטב השתא נמי לאו מצוה קא עביד אלא חטבת רשות היא מדכתב ואשר יבא את רעהו ביער ומשמע ואשר אי בעי עייל אי בעי לא עייל מכלל דחטבת רשות היא אבל חטבת מצוה מי סגי ליה דלא עייל. ואקשינן עליה והכתיב גבי טומאה אשר יטמא הכי נמי דטומאה דרשות היא הא אם נטמא בטומאת מצוה כגון טומאת מת מצוה הכי נמי דפטור מחיטוי וטבילה. ומשני שאני התם דכתב עוד טומאתו בו

א) כלומר אפילו אם מעצמו נשל ולא על ידי העץ: ב) גדמא. כ״ה ג״כ גירסת הערוך ערך גדם: ג) וכ״ה בערוך ערך כבס: